

SPRÁVA ÚSES NA ÚZEMÍ MĚSTA BRNA

Ing. Eva BLAHOŇOVSKÁ, PhDr. Blanka MIKŠÍKOVÁ

*Magistrát města Brna, Odbor životního prostředí, Kounicova 67, 601 67 Brno
blahonovska.eva@brno.cz, miksikova.blanka@brno.cz*

ABSTRAKT

V roce 2010 byl na Magistrátu města Brna zřízen Referát Územního systému ekologické stability (ÚSES), který organizačně spadá pod Odbor životního prostředí. Cílem referátu je zejména realizace a rozvoj prvků ÚSES a zajišťování činnosti v samostatné působnosti města ve vztahu k ÚSES. Plocha ÚSES v Brně zaujímá asi 2 500 ha, což je 10,87 % výměry města. Základní priorita pro realizaci ÚSES na nejbližší období je využití dotací z Evropských fondů z Operačního programu Životní prostředí 2007–2013. V období do července 2011 bylo připraveno 6 projektů na realizaci prvků ÚSES ve čtyřech brněnských městských částech. Pět projektů je již podáno do Operačního programu Životní prostředí s žádostí o dotaci. Realizace se předpokládá na podzim roku 2012. V dalších letech po dokončení realizací projektů na pozemcích Statutárního města Brna bude nutné pro další pokračování budování ÚSES řešit výkupy pozemků a také hledat další finanční zdroje, protože dotační program bude v roce 2013 ukončen.

ABSTRACT

The division of territorial system of ecological stability (TSES) was established in year 2010 at Brno city municipality at Department of environment. The goal of the division is to realize and develop the TSES elements and ensure all TSES activities in local autonomy. The area of TSES elements in Brno takes about 2500 ha which is 10,87 % of whole city area. The main priority for TSES realization in near future is to take advantage of European donation funds – The operational programme Environment 2007-2013. Until July 2011 there was prepared six projects for realization TSES elements in four Brno city parts. Five projects are already passed on to the operational programme with request for donation. Realizations are expected in autumn 2012. For continuation in TSES realizations in next years it has to be think about buy-out of plots for TSES and also search for another financial sources, the Operational programme will end in 2013.

ÚSES V BRNĚ

V roce 2008 zadalo Statutární město Brno vypracování studie „Návrh zajištění správy územního systému ekologické stability na území města Brna“ [1]. Studie shrnula současný stav ÚSES a jeho správu v Brně a prověřila možnosti zajištění správy ÚSES městskými organizacemi – Veřejná zeleň m. Brna p.o., Brněnské komunikace a.s., Lesy m. Brna a.s., Magistrát města Brna. Nejlépe byla hodnocena varianta vzniku nového referátu v rámci Odboru životního prostředí Magistrátu města Brna.

Referát Územního systému ekologické stability byl zřízen v červenci roku 2010. Organizačně Referát ÚSES spadá pod Oddělení ochrany a tvorby zeleně a Odbor životního prostředí. Cílem referátu je zejména realizace a rozvoj prvků ÚSES a zajišťování činnosti v samostatné působnosti města ve vztahu k ÚSES.

Plocha ÚSES v Brně zaujímá asi 2 500 ha, což je 10,87 % výměry města. Zastoupeny jsou všechny základní funkční typy skladebných částí ÚSES – nadregionální, regionální a lokální. Hlavní aktuálně závaznou dokumentací z pohledu vymezení ÚSES je platný Územní plán města Brna (ÚPmB), který jediný obsahuje úplnou koncepci vymezení ÚSES.

Většina ploch ÚSES v Brně tvoří společenstva lesní (62,6 % ploch ÚSES), významné je zastoupení ploch s cílovými kombinovanými nivními společenstvy (14,5 %), dále mezofilními společenstvy (7,9 %) a vodními společenstvy (5,5 %). Nejméně jsou zastoupena cílová stepní společenstva (1,8 %). Zbývající plochy jsou parková zeleň zařazená do ÚSES a plochy, které jsou v současné době zastavěné.

Ve studii [1] jsou podle dané metodiky funkčnosti rozlišeny plochy ÚSES funkční, částečně funkční a nefunkční. Mezi funkční jsou zařazena přirozená až přírodě blízká společenstva. Částečně funkční jsou plochy, kde způsob využití v zásadě odpovídá cílovému stavu, ale aktuální ekologická hodnota není dostatečná a bez provedení potřebných opatření nelze předpokládat její samovolné zvýšení. Typickým příkladem nefunkční plochy ÚSES je orná půda. V Brně byly plochy ÚSES vyhodnoceny jako funkční ze 48 %, částečně funkční z 34 % a jako nefunkční z 18 %.

Z rozboru struktury majetkových vztahů k pozemkům navrženým jako ÚSES vyplývá, že Statutární město Brno je vlastníkem více než 1/3 pozemků. Další část pozemků vlastní stát a státem zřízené instituce, ostatní právnické a fyzické osoby.

Po vzniku referátu byla stanovena základní priorita na nejbližší období, což je využití dotací z Evropských fondů z Operačního programu Životní prostředí 2007–2013. Výběr prvků ÚSES k realizaci se řídí pravidly a podmínkami OPŽP Prioritní osy 6 – oblast podpory 6.3 Obnova krajinných struktur. Základním předpokladem je vlastnictví pozemku Statutárním městem Brnem. Ve většině případů se bohužel setkáváme s problémem soukromého vlastnictví pozemků a tudíž problematickou možností realizace. Z tohoto důvodu je využito zejména zpracovaných komplexních pozemkových úprav, kde jsou vlastnické vztahy vyřešeny a pozemky pro ÚSES ideálně připraveny. Na realizaci ÚSES po KPÚ referát spolupracuje s Pozemkovým úřadem.

Při výběru konkrétní lokality k realizaci je nejprve nutné zjistit soulad s Územním plánem, vlastnické vztahy k pozemkům a současný stav v terénu. Dalším krokem je setkání se zástupci příslušné městské části (MČ), které seznámíme s tím, jak je ÚSES vymezen, dále s konkrétními možnostmi výsadby zeleně a povinnostech, které by z realizace vyplývaly. Po odsouhlasení navržených lokalit a postupu při realizaci ÚSES na příslušné MČ je vypsáno výběrové řízení na projektanta prováděcího projektu. Základní podmínkou výběru je platná autorizace pro projekty ÚSES od České komory architektů. Prováděcí projekt financuje OŽP MMB. Soulad projektu s podmínkami OPŽP je potvrzen povinnou kontrolou na Agentuře ochrany přírody a krajiny. K projektu musí být zpracován rozpočet na péči o výsadby po dobu pěti let od ukončení financování z OPŽP. Rozpočet je předkládán při dalších jednáních o zajištění udržitelnosti představitelům MČ. U všech současných projektů je dohodnuto financování následné péče s příslušnou městskou částí. V případě, že městská část nebude moci z finančních důvodů údržbu převzít, je OŽP MMB připraveno tuto péči dočasně zajistit a dále jednat s dalšími možnými správci. Po zpracování prováděcího projektu nastává proces schvalování v orgánech města Brna a v případě projektů financovaných z EU dále čekání na Výzvu k podání žádosti do OPŽP.

PROJEKTY

V období do července 2011 bylo připraveno 6 projektů na realizaci prvků ÚSES ve čtyřech brněnských městských částech. Pět projektů je již podáno do Operačního programu Životní prostředí s žádostí o dotaci. Realizace se předpokládá na podzim roku 2012.

Všechny připravené projekty se týkají výsadeb biocenter a biokoridorů na zemědělských půdách.

V MČ Tuřany je připravena realizace části regionálního biocentra Ráječek na ploše 3 ha. Pozemek leží mezi regulovaným tokem Černovického potoka a přírodní rezervací Černovický hájek, kde jsou zachovány zbytky lužního lesa.

V MČ Žebětín je připravena výsadba regionálního biokoridoru spojujícího EVL Bosonožský hájek s biocentrem Podkomorské lesy. Výsadby budou provedeny na asi 2 ha zemědělské půdy.

Dalším projektem bude výsadba dřevin a keřů v biokoridoru podél Žebětínského potoka a v navazujícím biocentru. V současnosti je biokoridor rozorán až na hranu koryta toku.

V MČ Medlánky byl po jednoduché pozemkové úpravě vymezen lokální biokoridor, spojující PP Medlánecké kopce s VKP Bosně. Pás široký 15 m v délce téměř 1 km je nyní částečně zarostlý ruderalní vegetací a částečně zorán.

Na okraji MČ Komín se po uzavření skládky stavebního odpadu v 90. letech vytvořil přírodní mokřad. Projekt upravuje dva okolní pozemky, které jsou ve vlastnictví města a oddělují mokřad od bývalé skládky. Ta není rekultivována a je zarostlá ruderalní vegetací a invazními druhy rostlin.

Výše uvedené projekty jsou nyní předloženy ke schválení na SFŽP.

První realizace by měla proběhnout v letošním roce na podzim v MČ Žebětín. Podél místní komunikace se nachází dožívající stromořadí třešní, které bude jednostranně obnoveno v délce asi 2,1 km. Opět se budou vysazovat zejména třešně, dále hrušně a jeřáb břek. Celkem bude vysazeno 140 stromů.

BUDOUCNOST A RIZIKA

V termínu do července 2012 je v plánu připravit dalších 6 projektů. Pouze v jednom případě se jedná o území po KPÚ, které je bezproblémové. U dalších projektů probíhají jednání se správci inženýrských sítí, správci vodních toků, zajištění souladu se schváleným Konceptem protipovodňových opatření a také zájmů městských částí na rozvoji území.

Další komplikace v přípravě projektů souvisí s plánovanými změnami ve vymezení ÚSES ve dvou základních územně plánovacích dokumentech, kterými jsou Zásady územního rozvoje Jihomoravského kraje a nový Územní plán města Brna. Podle nové koncepce by mělo dojít k nárůstu ploch ÚSES na 4 100 ha, přičemž některé nyní platné prvky ÚSES budou změněny, posunuty nebo zrušeny.

Po dokončení realizací projektů na pozemcích města bude nutné pro další pokračování budování ÚSES řešit výkupy pozemků. Dalším problémem po ukončení financování z OPŽP, bude nutnost hledat jiné finanční zdroje.

Informace o ÚSES v Brně, o konkrétních projektech a realizacích najdete na našich webových stránkách www.brno.cz/uses.

LITERATURA:

[1] Sdružení A&F: Návrh zajištění správy ÚSES na území města Brna, prosinec 2008